

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ

Центра за промоцију науке
за период јануар–јун 2020.

ПРЕГЛЕД АКТИВНОСТИ

Динамика броја запослених и радно ангажованих лица у периоду јануар–јун 2020. године приказана је у табели.

Опис	Стање 31.12.2019.	Стање 30.06.2020.
Запослени на неодређено време	19	22
Запослени на одређено време	3	2
Радно ангажовани	9	10
Укупно	31	34

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

ЈАНУАР–ЈУН 2020.

КАЛЕНДАР АКТИВНОСТИ ЯНУАР–ЈУН 2020.

ЈАНУАР 2020.

ДЕЧЈИ НАУЧНИ КАМП У КИКИНДИ

Концепт Дечјег научног кампа (ДНК) ове године проширен је на планираних десет кампова широм Србије. Претпремијерно, још крајем прошле године, одржан је шабачки ДНК, а ове године путовања се настављају у бројним научним клубовима, центрима и школама. Камп је такође искоришћен за део истраживања навика учења код деце у оквиру пројекта *SySTEM2020*. Централно питање овог кампа било је „Како звучи наука?“. Од 15. до 18. јануара, у просторијама Центра за стручно усавршавање Кикинда, одржан је први овогодишњи, а други по реду Дечји научни камп ван Београда. На кампу је учествовало 20 деце из овог града, а локални научници и студенти обучени су од стране наших научних комуникатора и укључили су се као ментори деци током рада.

Инспирисани дугогодишњим проблемом квалитета воде, као и њеним значајем за опстанак, двадесеторо деце шестог и седмог разреда основних школа у Кикинди и њеној околини окупљало се сваког дана како би истраживали све њене аспекте. Последњег дана кампа, кроз разноврсне научне активности, чак и представу, публици су приказани резултати истраживања.

ЦПН У БРИСЕЛУ

Центар за промоцију науке је, 16. јануара, учествовао на догађају за умрежавање и представљање пројекта у оквиру програма Хоризонт 2020 у Бриселу, у делу под називом *Наука са друштвом и за друштво* (енгл. *Science with and for Society – SWAFS*), који је посвећен кључним друштвеним изазовима у Европи. Нагласак је на изградњи капацитета и развијању иновативних начина за интеграцију науке и друштва, али и приближавању науке млађој популацији и отварању дијалога са новим активностима из области науке и иновација. Такође, свим друштвеним актерима (научној заједници, грађанима, доносиоцима одлука, представницима индустрије, итд.) омогућава се да раде заједно кроз читав процес истраживања и иновација, како би разумели потребе других актера и ускладили исходе са вредностима, потребама и очекивањима европског друштва.

ДЕЛЕГАЦИЈА ИЗ СЕУЛА

Делегација Универзитета „Чунг-Анг“ из Сеула, Јужна Кореја, потписала је Споразум о сарадњи и разумевању са ЦПН-ом 24. јануара. Делегацију Универзитета су чинили проф. др Чан Кју Ли и др Хјонгју Ким, који се налазе на челу Института за хуманистику, посвећеног истраживању утицаја вештачке интелигенције на друштвене процесе, са циљем развоја одговорних и одрживих система. С обзиром на то да Универзитет „Чунг-Анг“ редовно организује конференције посвећене друштвеним изазовима вештачке интелигенције, договорено је учешће представника Центра и представљање сродних програма и активности.

SOCIETAL ENGAGEMENT WITH KEY ENABLING TECHNOLOGIES (SocKETs)

Током јануара предата је апликација за сарадњу на европском пројекту *SocKETs*, *Societal Engagement with Key Enabling Technologies*, који се финансира из програма Хоризонт 2020, чији су главни циљеви иновације, развој и унапређивање напредних материјала и нанотехнологија у области хемијских и физичких наука кроз примену дигиталних технологија и алата за иновативне нове производе и услуге. Фокус *SocKETs* пројекта је спој индустрије, грађана и доносилаца одлука. Овај позив припада акцији *Coordination and support actions* (CSA). Предлог пројекта успешно је прошао процес евалуације и добио финансирање. На овом пројекту ЦПН је ангажован у својству *third party*.

ФЕБРУАР 2020.

ЗИМСКИ ДЕЧЈИ НАУЧНИ КАМП У БЕОГРАДУ

Центар за промоцију науке у сарадњи са Одељењем за културу Амбасаде Мађарске, Колегијум Хунгарикум Београд, и ове године је организовао програм за активан школски зимски распуст – Дечји научни камп (ДНК). Програм је осмишљен тако да деци пружи прилику да се у друштву вршњака, на занимљив и интерактиван начин упознају са науком, њеним методама и задацима, научним начином размишљања, као и стручњацима који раде у различитим научним областима.

Овогодишњи зимски ДНК одржан је у просторијама Колегијум Хунгарикума, у Грачаничкој улици број 14. Програм је организован за децу узраста 8 до 12 година, и био је подељен у два циклуса: од 3. до 7. фебруара и од 10. до 14. фебруара. Дневни програм кампа трајао је од 9.00 до 14.00 часова, осим последњег дана кампа када је трајао од 14.00 до 19.00 часова.

Тема кампа била је Излет у 2050. годину. Циљ програма био је да подстичемо децу да размишљају како ће изгледати свет и наш свакодневни живот за 30 година, када деца учесници буду имали година колико њихови родитељи имају сада. На кампу је учествовало 50 деце распоређене у два циклуса, што је био пун капацитет програма. Међутим, број пријављених је био знатно већи – са преко 200 пријављених кандидата. У току програма имали смо 10 различитих тимова који су обрађивали 10 различитих тема будућности – Друштвено уређење будућности, Исхрана у будућности, Играчке у будућности, Здравље у будућности, Школа будућности, Архитектура у будућности, Медицина у будућности, Пољопривреда будућности, Међупланетарна путовања у будућности и Климатске промене и будућност. Сваки тим бројао је по петоро деце коју су водили ментори – студенти и научни комуникатори са дугим искуством у вођењу научнопопуларних програма са децом.

ДЕЧЈИ НАУЧНИ КАМП У СМЕДЕРЕВУ

Од 10. до 13. фебруара одржан је трећи Дечији научни камп ван Београда и истраживање у оквиру пројекта *SySTEM2020*, овог пута у просторијама Регионалног центра за професионални развој запослених у обра-

зовању Смедерево. У оквиру програма, научни комуникатори Центра за промоцију науке обучили су локалне научнике и студенте у области научне комуникације и рада са децом, који су након тога били ментори тимовима деце који су учествовали у кампу.

Двадесеторо ученика, узраста од 5. до 7. разреда, имало је прилику да на несвакидашњи начин проведе дане зимског распуста – кроз заједничко учење и обрађивање различитих научних тема. Они су подељени у четири тима, у оквиру којих су развијали разноврсне пројекте, а сваки од тимова бавио се, с другачијег аспекта, централном темом кампа – ваздухом. Бројни материјали, који су деци били на располагању, додатно су их инспирисали, пошто су деца први пут имала прилику да самостално раде са неким од њих.

Регионални центар за стручно усавршавање последњег дана накратко је постао и дом метеоролошке станице. Чланови тима су током трајања кампа прикупљали податке, а последњег дана ентузијастично приказали детаљан извештај о температури, загађености и влажности ваздуха у различитим деловима Смедерева.

ЦПН НА КЛИМАТОНУ

У Београду је, 8. и 9. фебруара, одржан *Climathon Belgrade*, најмасовнија колективна климатска акција која се дешава у преко 145 градова и 55 земаља на свим континентима. Интензивни дводневни програм предавања и радионица привукао је студенте, стручњаке и стартапове са жељом да помогну нашем граду у решавању климатских изазова и подизању еколошке

свести. У оквиру пленарног дела догађаја, др Марјана Бркић, саветница у Сектору за међународну сарадњу, присутнима је представила *citizen science* активности у домену акције за климу, коју Центар спроводи кроз пројекат *TeRRIFICA*. У оквиру овог међународног пројекта, финансираног кроз програм Хоризонт 2020, развијена је мапа помоћу које ће становници шест пилот-регија Европе, међу којима је и Београд, моћи да искажу субјективне изазове са којима се сусрећу у својим градовима у вези са климатским променама.

ДАРВИНОВ ДАН У ЦЕНТРУ ЗА ПРОМОЦИЈУ НАУКЕ

Дарвинов дан, 12. фебруар, ЦПН је обележио посебном инсталацијом „Дрво живота измишљене врсте“, постављеном у Микрогалерији Научног клуба Београд. Инсталација је резултат једне од радионица у оквиру овогодишњег зимског Дечјег научног кампа. Деца су имала задатак да измисле потпуно нову врсту инсеката која је названа *Vubica campensis*. Они су осмислили и нацртали адаптације инсеката на услове задатих станишта – измишљеног архипелага који се састоји од пет острва – и добили смо јединке које се међусобно мање или више разликују у неколико морфолошких особина. Ове особине смо искористили да направимо филогенетско стабло које описује сродство јединки, али и географске и еволуционе односе у оквиру острвских популација ове врсте.

Међународни Дарвинов дан се обележава широм света 12. фебруара у част рођења енглеског научника Чарлса Дарвина. Овај празник је прилика да се нагласи његов допринос науци, да се промовишу наука и научна писменост, као и стална знатижеља и потрага за знањем.

САСТАНАК *RETHINK* ПРОЈЕКТА

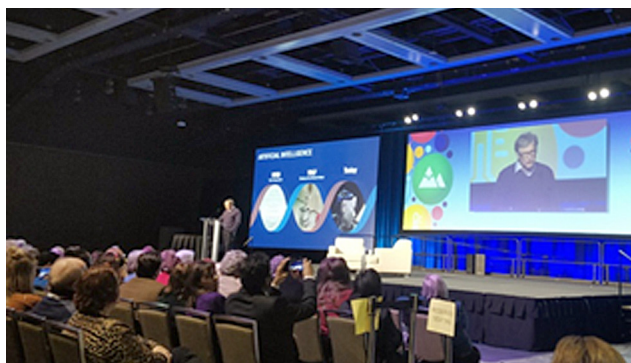
У Бристолу, Велика Британија, 12. и 13. фебруара, у просторијама међународног уметничког центра *Arnolfini*, одржан је годишњи састанак пројекта *RETHINK*. Састанку су присуствовали сви партнери на пројекту, укључујући и руководиоца пројекта из Центра за промоцију науке.

Циљ овог европског пројекта, у који је, поред Србије, укључено још девет европских партнера, састоји се у истраживању глобалног екосистема научне комуникације, улоге научних комуникатора у отвореној и продуктивној интеракцији између науке и друштва и промена које се одвијају на релацији наука-медија-јавност.

РАДИОНИЦА ПРОЈЕКТА *RRING* И УЧЕШЋЕ НА AAAS КОНФЕРЕНЦИЈИ У СИЈЕТЛУ

Годишња конференција Америчке асоцијације за напредак науке (енгл. *American Association for the Advancement of Science – AAAS*) одржана је у Сијетлу, од 13. до 16. фебруара 2020, уз учешће више од 6000 професионалаца из читавог света, укључујући и представника Центра за промоцију науке. Асоцијација која постоји од 1848. године окупља професионалце и разноврсне научне делатнике који покривају све научне дисциплине и оквири савременог научног рада – од врхунских истраживача, добитника Нобелове награде, иноватора и индустрије, преко младих талената и оних који тек започињу своје научне каријере до професиона-

лаца у домену научних политика, научне комуникације и популаризације науке.

Сама асоцијација AAAS је придружени партнер пројекта *RRING*, са циљем разумевања и повезивања сродних научних политика и ЕУ концепта Одговорног истраживања и иновација (енгл. *Responsible Research and Innovation – RRI*), под окриљем Циљева одрживог развоја Уједињених нација. Стога је скуп у Сијетлу био идеална прилика за сусрет са представницима саме асоцијације и другим учесницима. Централни догађај је била радионица под пуним називом самог пројекта (*Responsible Research and Innovation Networked Globally*), одржана као тематски скуп у оквиру конференције. Пројекат је био заступљен и преко штанда у излагачком делу, уз одржавање више јавних или интерних састанака са партнерима и потенцијалним сарадницима.

САСТАНАК КОНЗОРЦИЈУМА ПРОЈЕКТА *SYSTEM2020* У БЕОГРАДУ

Центар за промоцију науке био је домаћин састанка пројекта *SySTEM2020*, одржаног од 19. до 21. фебруара, у Институту Сервантес и Научном клубу Београд, на коме су учествовале колеге из 19 земаља. Пројекат је досад креирао мапу организација које се баве неформалним образовањем широм Европе.

Тема састанка у Београду су били предлози добрих STEM образовних пракси, што је један од централних циљева пројекта. Тим пројекта је осмислио и критеријуме оцењивања и категоризовања применом савремених алата, како би крајњи корисници једноставно идентификовали сопствене потребе. Усавршавање је и алат за самооцењивање као метод евалуације

кроз који учесници програма, вођени системом питања, анализирају појмове попут креативности, колаборације, критичког размишљања и комуникације. ЦПН већ примењује софтверску верзију овог алата на својим научним камповима.

РАДИОНИЦЕ *EUROSCITIZEN COST* АКЦИЈЕ У НАУЧНОМ КЛУБУ БЕОГРАД

Последње недеље фебруара у Научном клубу Београд одржане су радионице у оквиру *Euroscitizen COST* акције, које су окупиле око 40 стручњака који раде на повећању нивоа научне писмености на примеру еволуције. Група која се бави неформалним образовањем, чији је део и тим Центра за промоцију науке, радила је на постављању оквира за прављење водича за најбоље праксе неформалног образовања које за тему имају еволуцију. Такође, разматране су и методе процене разноврсних типова активности неформалног образовања са темом еволуције, у циљу давања што бољих препорука. Паралелно је одржана и радионица која је одредила *RRI* концепт у оквиру *Euroscitizen-a*,

који се прожима кроз све групе унутар акције и битан је за одрживост и применљивост резултата акције на ширем друштвеном плану.

САРАДЊА СА ТЕЛЕВИЗИЈСКИМ КАНАЛОМ РТС НАУКА

Специјализовани научни телевизијски канал РТС наука емитоваће 50 епизода серијала „Елементи“ посвећених Периодном систему хемијских елемената, чија је припрема завршена крајем прошле године у продукцији Центра за промоцију науке. О томе је потписан и посебан анекс Уговора, који се ослања на постојећи Уговор о сарадњи ЦПН-а и РТС-а. Почетком фебруара то је договорено на састанку руководиоца ЦПН-а са уредницама овог канала др Татјаном Ћитић и Миленом Вујовић, где се разговарало о медијском праћењу активности Центра и обухватнијој сарадњи у будућем периоду.

УМЕТНОСТ И НЕУРОНАУКЕ НА ФИЛОЗОФСКОМ ФАКУЛТЕТУ

Манифестација под називом *art+neuroscience* приказала је уметничке радове, тематске едукативне садржаје и богат и разноврстан пратећи програм. Током новембра и децембра 2019, ове активности су биле реализоване на више локација у Београду, укључујући Галерију науке и технике САНУ, Француски институт, Колегијум Хунгарикум, Научни клуб Центра за промоцију науке и уметничке факултете.

Изложба *art+neuroscience* настављена је на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Од 10. фебруара до 10. марта 2020. године, радови настали у оквиру изложбе *art+neuroscience* били су изложени у холу на другом спрату Филозофског факултета.

Уз коришћење напредних технологија и аутентичних креативних поступака, одабрани уметници дали су своју визију неуронаука и савремених научних истраживања и открића, али и њиховог односа и утицаја на човека и друштво у целини. У питању су радови који се у знатној мери ослањају на креативне, научне и технолошке поступке, попут методолошких истраживања, прилагођених експеримената, наменских програмирања и коришћења различитих софтвера и кодова.

Сва представљена уметничка дела настала су кроз интензиван дијалог, директну комуникацију и заједничка уметничка и научна истраживања.

РАДИО ЕЛЕМЕНТИ

У првој половини 2020. емитоване су три радијске емисије Радио Елементи на интернет станици Радио-Апапрат. У првој, јануарској емисији причали смо о загађењу ваздуха са климатологом др Владимиром Ђурђевићем, представили нове Елементе, најавили долазак нобеловца у Београд, представили ЦПН-ов календар за 2020. годину, уз још занимљивих прича и поклона за слушаоце.

У фебруарском издању емисије Радио Елементи разговарано је о могућим решењима за климатски одговорније градове са др Иваном Симићем са Архитектонског факултета у Београду.

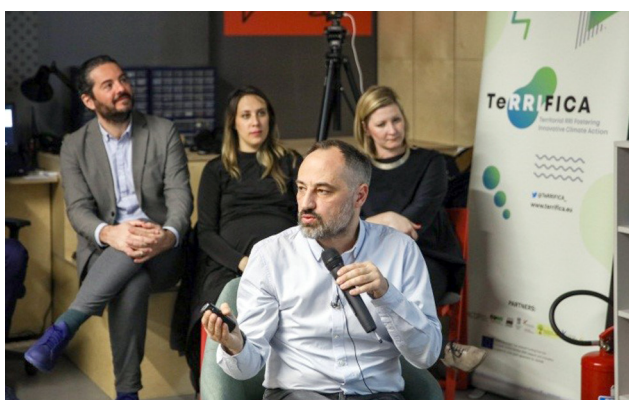
У трећој, мартовској емисији Радио Елементи, у недељу, 29. марта, гостовала је ванредна професорка Учитељског факултета др Невена Буђевац, која је говорила о психолошким изазовима у условима изолације услед пандемије вируса COVID-19.

МАРТ 2020.

РАЗГОВОРИ О КЛИМАТСКИМ ПРОМЕНАМА: СУСРЕТИ МЕДИЈА И СТРУЧЊАКА У НАУЧНОМ КЛУБУ БЕОГРАД

У Научном клубу Центра за промоцију науке, у сусрет Светском дану енергетске ефикасности, одржан је скуп на коме су представници медија имали прилику да разговарају са стручњацима из различитих области који се баве климатским променама. На скупу одржаном у оквиру пројекта *TeRRIFICA* говорили су проф. др Владимир Ђурђевић са Физичког факултета у Београду, проф. др Александар Јововић са Машинског факултета у Београду, и др Иван Симић, доцент на Архитектонском факултету у Београду. Кроз пројекат *TeRRIFICA*, на коме је ЦПН један од партнера, грађани Београда током лета биће у прилици да учествују у мапирању изазова насталих услед климатских промена, и то у контексту локалног животног окружења. На ширем плану, локалне активности послужиле би обједињавању података, истраживања и активности како би се припремио општи пресек стања условљеног климатским променама у појединим деловима Европе, у циљу иновативних приступа прилагођавању на њих.

ЦПН О АКЦИЈИ ЗА КЛИМУ У БАРСЕЛОНИ

На конференцији под називом „Високо образовање и наука покрећу акцију“, представници Центра су 5. и 6. марта представили рад Центра у домену климатских акција и ангажмана у оквиру пројекта *TeRRIFICA*. Достицање циљева одрживог развоја до 2030. је веома изазовно за читаво друштво. Улога високог образо-

вања и науке је посебно важна када се узме у обзир њихова висока позиција у друштву. Конференција је била посвећена презентовању пракси и методологија приближавања науке и високог школства остваривању циљева одрживог развоја. Сем тога, разматран је и њихов досадашњи допринос, али и будуће препоруке. У оквиру конференције, представљен је и пројекат *TeRRIFICA*, у коме је Београд један од пилот-региона, у коме ће се мапирати топлотна острва, а грађани укључивати у прикупљање података и консултативне активности. Важан аспект пројекта јесте и летња научна школа, планирана за 2021, која ће повезати ученике и научнике, како би се заједнички предложила решења за проблеме изазване климатским променама.

СЕМИНАР О РЕЦЕНЗИРЊУ НА ЕЛЕКТРОНСКОМ ФАКУЛТЕТУ НИШУ

У четвртак, 5. марта, у на Електронском факултету у Нишу, одржан је седми по реду Семинар о рецензирању за истраживаче уз присуство 93 истраживача. Овај семинар организовао је Центар за промоцију науке у сарадњи са Универзитетском библиотеком „Никола Тесла“ из Ниша. У Сали 1 Електронског факултета у Нишу, семинару је присуствовало 93 истраживача, а окупљенима су се обратили др Александар Декански, др Олгица Недић, др Невена Буђевац, др Ивана Дрвеница и Иван Умељић. Током четворочасовног семинара предавачи су говорили о темама у распону од тога како добро урадити рецензију, преко етичких аспеката рецензирања до епистемолошких аспеката писања и рецензирања научних радова до ширег друштвеног

значаја рецензирања и функционисања специфичних рецензентских мрежа и платформи као што је *Publons*. Др Александар Декански, научни саветник из Центра за електрохемију Института за хемију, технологију и металургију, који је уједно и члан уређивачких одбора и менаџер часописа у *Journal of the Serbian Chemical Society* и *Journal of Electrochemical Science and Engineering*, као и сарадник у часописима Хемијска индустрија и *Chemical Industry & Chemical Engineering Quarterly*, говорио је о томе како је процес рецензирања тесно повезан са процесом писања и да неко треба прво бити добар аутор, да би био и добар рецензент. Улога рецензента, наводи др Декански, јесте да помогне аутору да отклони мањкавости и рад учини довољно добрим да може да се објави, а не да га саплиће на том путу. Др Декански је говорио и о томе које врсте рецензирања постоје, а кратко се осврнуо и на историју рецензирања као и на бројне појединости у вези са писањем научних чланака и питања која истраживачи треба себи да поставе пре упуштања у писање рада. Следећа излагач била је др Олгица Недић, научна саветница на Институту за примену нуклеарне енергије (ИНЕП) и чланица Уређивачког одбора и подручна уредница за област биохемије и биотехнологије часописа *Journal of the Serbian Chemical Society*. Др Недић је детаљно упознала присутне истраживаче са етичким аспектима рецензирања и публикавања научних радова истакавши да се питање етичности у процесу објављивања научног рада поставља зато што су неки учесници у овом процесу склони нечасним поступцима који им могу ићи у прилог, а на штету науке и осталих учесника.

Др Невена Буђевац, доцент на Учитељском факултету Универзитета у Београду, помоћница главног уредника часописа *European Journal of Psychology of Education* и чланица уређивачког одбора у часопису *Иновације у настави*, говорила је о томе колико је рад рецензента значајан, али и о томе колико је његова вредност слабо препозната и вреднована. Др Буђевац је указала на главне разлоге који нас мотивишу да рецензирамо. Између осталог, како је истакла, рецензирање је наша професионална обавеза, дуг према науци и свима онима који ће објављени рад касније користити и цитирати. Она је нагласила да посао рецензента не добија пажњу какву заслужује, будући да постоји изразита неравнотежа између значаја рецензирања и његовог вредновања.

Последње излагање имала је др Ивана Дрвеница, научна сарадница на Институту за медицинска истраживања Универзитета у Београду и помоћница главног и одговорног уредника часописа *Хемијска индустрија*. Др Дрвеница је говорила о подршци издавача и веб-платформи вредновању рецензирања и рецензента. Др Дрвеница је истакла да научни резултати ефективно не постоје док нису публиковани у писаној форми у часопису и да је данас свима јасно да управо рецензирање представља камен темељац у процесу објављивања научних радова. Највећи део свог излагања, др Дрвеница је посветила веб-платформама попут *Publons*-а, чији је циљ да рецензирање претворе у мерљив показатељ стручности и доприноса истраживача у области којом се баве.

Семинар у Нишу био је седми по реду, а досад је кроз овај јединствени програм обуке, који већ четврту годину заредом ЦПН организује са групом истраживача и уредника међународних научних часописа, прошло више од пет стотина истраживача из домаћих научних институција.

Одржавање наредног семинара планирано је крајем септембра у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић“ у Београду.

ДЕЧЈИ НАУЧНИ КАМП У СВИЛАЈНЦУ

Четврти по реду Дечји научни камп ове године одржан је, од 5. до 8. марта, у просторијама Природњачког центра Србије, у Свилајнцу. И овај ДНК, као и претходни, пратило је истраживање учења ученика у

оквиру међународног пројекта *SySTEM2020*, као и обука за научне комуникаторе коју су прошли локални млади научници и студенти.

Надахнути поставком Природњачког центра, двадесет ученика шестог и седмог разреда основних школа су током четири узбудљива дана кампа изучавали принципе еволуције и повезивања науке и уметности. Пет тимова, заједно са научним демонстраторима, предано је радило на истраживању, развоју идеја и планирању самог изгледа поставке, коју су посетиоци могли да виде последњег дана кампа. Мноштво разноликог материјала, попут УВ светла, неонских боја, тестера, сунђера, глине, ЛЕД диода и *MakeyMakey* џојстика, младим научницима заголицило је машту и омогућило им да све своје идеје спроведу у дело.

НОВА ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА МРЕЖЕ НАУЧНИХ КЛУБОВА

Центар за промоцију науке представио је нову страницу мреже научних клубова, <http://naucluklub.rs/>. Ова интернет презентација, која говори о актуелностима у сваком од 15 научних клубова широм Србије, постала је својеврсни научнопопуларни портал, јер своје програме научни клубови овде стављају на коришћење у оквиру дела „Виртуелни научни клуб“. Основна страница од отварања има преко 1200 приказа, а сваки научни клуб има свој одељак са информацијама.

СТУДИЈСКА ПОСЕТА ВЕЛИКОЈ БРИТАНИЈИ У ОКВИРУ ПРОЈЕКТА *CONNECT FOR CREATIVITY*

Пројекат *Connect for Creativity*, подржан кроз ЕУ програм Креативна Европа, повезује партнере из Турске, Грчке и Србије, са циљем стварања снажне регионалне мреже која би објединила актере у домену креативних индустрија, савремених уметничких пракси и неформалног образовања. С обзиром на то да је координатор пројекта канцеларија Британског савета у Турској (*British Council*), посета Великој Британији била је организована под патронажом централе Савета у Лондону, и укључивала је обиласке, разговоре и размене знања и искустава са представницима релевантних и аутентичних организација и иницијатива из Кардифа и Лондона. Посебно упечатљиви су били сусрети са представницима Града Кардифа, локалног Универзитета и Велшког миленијумског центра, односно Лондонске развојне агенције, Канцеларије градоначелника и независних културних и креативних центара, попут Рабл студија, Стоур спејса и Федерфилд галерије. Драгоцени сегмент је представљао и увид у припреме и програм једне од културних престоница Европе за 2021. годину, енглеског Ковентрија. У тури су учествовали представници организација из Грчке, Турске и Србије, а поред Центра, нашу земљу су представљале и колеге из Министарства културе и информисања, Факултета примењених уметности и Нове искре.

TAIEX РАДИОНИЦА

Услед новонасталих околности проузрокованих епидемијом Ковид-19, одложена је реализација TAIEX assistance радионице из оквира Хоризонт 2020 пројекта: „Изградња капацитета истраживачких институција у припреми и писању предлога пројеката са фокусом на питања етике“, која је била планирана за 16. и 17. март. Преговара се о новом датуму одржавања радионице.

ВИРТУЕЛНИ НАУЧНИ КЛУБ

Због ванредних мера усмерених на спречавање ширења епидемије коронавируса одлучено је да се активности нашег Научног клуба преселе на интернет. Овако је настао виртуелни Научни клуб, идеја која је отад заживела и постала редован програм Научног клуба Центра за промоцију науке.

У нашем виртуелном Научном клубу вежбамо критичко размишљање и креативност: копамо по кухињи, радном столу, растављамо старе играчке и интервјуи-

шемо укућане. Теме којима се бавимо у виртуелном Научном клубу осмишљене су тако да прате и продубљују школска знања из различитих природних и друштвено-хуманистичких наука. Методе рада су засноване на искуственом учењу, као и практичном раду. Активности и материјале осмишљавају научни демонстратори, студенти различитих факултета, који су обучени за научну комуникацију са децом.

У првој половини 2020. године припремљено је 19 радионица у виртуелном простору: *Прича о изазивачима њихове, Галактички водич о коронавирусу за радознале дечаке и девојчице, Украјко о коронавирусу, Школа за роботе, Колико знаш о вештачкој интелигенцији и роботима, Како Инстаграм зна шта волим, Немамо планету Б, Па ко је то рекао, Како се њеде програма, Леши као колибри броји као човек, Математички вишебој, Зашто и зашто решити, Конач за зубе какво чудно математичко клајно, Направи своју покрећу скулптуру, Како ради свемир, како раде њихови, Како раде астронаути, Како ради њихови мозак, Како раде њихови.* До 30. јуна радионице је радило 5522 учесника.

АПРИЛ 2020.

ЈАВНИ ПОЗИВ ЦЕНТРА ЗА ПРОМОЦИЈУ НАУКЕ

Центар за промоцију науке и ове године расписао је Јавни позив за финансијску подршку пројектима промоције науке. Право учешћа, у складу са Правилником, имали су појединци у оквиру научних клубова (обавезно у 2 научна клуба), уз писану сагласност научних клубова, као и самостално сва научна, научно-стручна друштва, школе, центри за стручно усавшавање, удружења и друге организације које се баве унапређењем научноистраживачког рада, популаризацијом и промоцијом науке.

Укупна расположива средства издвојена за ову намену износила су 9.550.000,00 динара, по следећој подели:

Категорија 1 – Пројекти промоције науке у научним клубовима;

Категорија 2 – Пројекти промоције науке;

Категорија 3 – Идејна решења за интерактивне експонате у парковима науке – до 100.000,00 динара.

За пројекте који су изабрани као награђени и пројекте које ће Центар уврстити у каталог, подносилац пројекта има право на накнаду зависно од ефеката његовог искоришћавања.

Новина овогодишњег јавног позива јесте поткатегорија у оквиру Категорије 1. У питању су годишњи програми научних клубова који се састоје од низа различитих активности којима ће се дугорочно обезбедити програми у оквиру Мреже научних клубова.

У петак, 22. маја, објављена је коначна листа Јавног позива.

У оквиру Категорије 1 пристигло је 84 пријава, а за финансирање је предложено 12 пројеката који ће се и реализовати у по два научна клуба. Укупан буџет пројеката одобрених за финансирање износи 1.600.000,00 динара.

У другој категорији од 84 предложена пројеката, одобрено је 28 пројеката за финансирање у укупном износу од 4.500.000,00 динара.

У оквиру Категорије 3 одабрана су победничка решења и решења која ће се наћи у каталогу експоната за паркове науке.

ЦПН НА *BEOPEN* КОНФЕРЕНЦИЈИ

На завршној конференцији пројекта *BEOPEN*, која је одржана онлајн, у среду, 14. априла, представљене су *citizen science* активности у домену акција за климу, које Центар спроводи кроз међународни пројекат *TeRRIFICA*.

У оквиру друге сесије, где су представљене активности и праксе актуелне ван *BEOPEN* пројекта у вези са грађанском науком, Мирјана Утвић, сарадница за реализацију програмских садржаја, присутнима је представила *citizen science* активности у домену акције за климу, које Центар спроводи кроз пројекат *TeRRIFICA*. У оквиру овог међународног пројекта, финансираног из оквира финансирања Хоризонт 2020, развијена је мапа помоћу које ће становници шест пилот-регија Европе, међу којима је и Београд, моћи да изложе субјективне изазове са којима се сусрећу у својим градовима, а у вези са климатским променама. Поред интерактивне мапе, у оквиру својих активности ЦПН је покренуо и конкурс *Зелено, зеленије, најзеленије*, путем којег се више од 100 основних школа из Србије и региона пријавило за учешће у мапирању климатских услова у њиховим школским двориштима. Резултати ових мапирања биће употребљени за кокреацију микро локалних планова у домену акције за климу. *BEOPEN* (*Boosting engagement of Serbian universities in Open Science*) је структурални пројекат, покренут 2016. године, који се финансира у оквиру Ерасмус+ програма за јачање капацитета у високом образовању. Пројекат координира Универзитет у Новом Саду, у Србији. Главни циљ пројекта је стварање услова за примену

основних принципа отворене науке на универзитетима у Србији. Отворена наука има за циљ да промовише и остварује слободни приступ научном знању, подацима и резултатима научних истраживања, првенствено оним који се финансирају средствима из буџета.

ЕЛЕМЕНТИ 20

Пролећни број Елементата, објављен усред пандемије Ковида-19, доноси ексклузивни интервју са прослављеним америчким физичарем др Беријем Беришом, добитником Нобелове награде за 2017. годину. У подужем разговору са др Дарком Доневићем, професором Бериш открива многе занимљиве и мање познате детаље о гравитационим таласима, експериментима на којима је радио, али и о књигама у којима ужива, као и о значају умећа научног писања у природним наукама. Осим разговора са славним физичарем, Елементи доносе још два изузетно занимљива интервјуа.

Тијана Марковић је разговарала са Тадашијем Токиједом, харизматичним математичарем и професором Универзитета Станфорд, који је сакупио, изумео и анализирао више стотина „математичких играчака“.

Новинарка РТС-а и актуелна председница Светске федерације научних новинара Милица Момчиловић говори за Елементе о томе са каквим се све изазовима данас суочавају научни новинари и указује на њихову улогу у савременим демократијама.

Нови број нуди и причу о затворениковој дилеми. Од Бони и Клајда, преко Мерила Флада и Мелвина Дрешера све до Алберта Такера, текст др Игора Живановића вас води кроз историјат, примену, али и пригово-

ре на које је дилема затвореника наилазила кроз деценије.

О томе чему нас уче Француска револуција и њени очеви и о сличности између револуционарне и данашње онлајн реторике – на основу анализе преко 40.000 говора из овог периода – откриће вам текст Ђорђа Петровића – „Језик револуције“.

У тексту Богдана Ђорђевића „Кратка историја временске прогнозе“ сазнаћете када и зашто смо поглед са неба преусмерили на машине, која су најважнија имена захваљујући којима данас имамо тачна – или тачнија – предвиђања временских прилика, како и када су медији почели да извештавају о метеорологији, као и зашто је Завиша Јањић добио најпрестижнију награду у свету метеорологије.

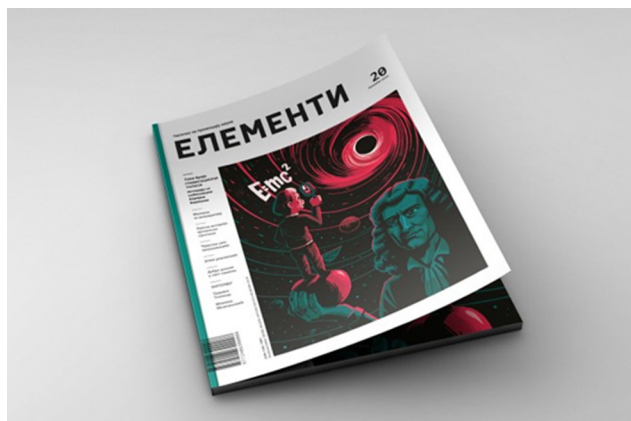
У необичном есеју „Машина за демократију“ Миљан Васић покушава да реконструише клеротерион, својеврсну машину чији ниједан примерак није сачуван у целости, а која се у древној Атини користила за одабир чланова већа, поротника народних судова и других важних званичника.

О гимикама, „нечем што није озбиљно или нема стварну вредност, а користи се да би привремено привукло пажњу или интересовање људи“, њиховим добрима и лошим карактеристикама, успонима и падовима, пише Ивана Николић у чланку „Добро дошли у свет гимика“. Нови Елементи доносе и ексклузивну фоторепортажу о атмосфери у Кини након увођења ванредних мера због епидемије Ковида-19, затим редовне прилоге о стрипу, уметности и астрофизици, као и прегршт сјајних илустрација чији су аутори водећи графички уметници из Србије и региона. Аутор илустрација на насловници новог броја и у темату је Никола Кораћ.

У складу са многим иницијативама поштом од бројних културних, издавачких и медијских организација да се садржаји учине доступним јавности, комплећан 20. број Елемената у целости је објављен и онлајн на илустрацијској форми ISSUU: https://issuu.com/elementi-cpn/docs/_20web

ИНТЕРНЕТ СТРАНИЦА: ПОДАЦИ И ИСТРАЖИВАЊА – КОВИД-19 НА ПОРТАЛУ ЕЛЕМЕНТАРИЈУМ

За разумевање ризика које са собом носи пандемија Ковида-19, најважнији фактор су информације које

добивамо, или, како се наводи у једном недавно објављеном чланку у часопису *The Lancet* – *здравствена култура*. Због тога је ЦПН, као јавна институција, на свом сајту омогућио приступ обимној бази података и истраживања које је прикупила и систематизовала референтна научна онлајн публикација *Our World in Data*. Ова онлајн научна публикација усредсређена је на велике проблеме са којима се човечанство већ дуже време суочава, као што су смртност деце, природне катастрофе, сиромаштво и још готово стотину других глобалних проблема, међу којима су и бројни статистички подаци у вези са пандемијом.

Обиман чланак објављен на сајту Елементарјум Центра за промоцију науке управо осветљава нови, глобални проблем: текућу пандемију Ковида-19. На једном месту представљене су информације о броју умрлих и оболелих; о томе зашто се треба фокусирати на то колико брзо се ови бројеви удвостручују, а не на саме бројеве; о распрострањености тестирања, и зашто је то важно за разумевање болести; као и о томе колико је заиста смртоносан Ковид-19. Објашњено је такође одакле потичу ови подаци, а чланак садржи и више од 40 визуелних приказа који илуструју развој ситуације у реалном времену.

У наставку текста и у многобројним графиконима саопштени су и визуелно представљени подаци Европског центра за превенцију и контролу болести (*European Center for Disease Prevention and Control*). ECDC објављује дневну статистику о пандемији Ковида-19, не само за Европу, већ и за читав свет.

Аутор пратеће визуелне анимације је Жељко Лончар, графички илустратор и предавач на Високој школи ликовних и примењених уметности.

Чланак је доступан на следећој веб-адреси: <http://elementarium.cpn.rs/naucni-krug/kovid-19-podaci-i-istrazivanja/>

ОНЛАЈН ТРЕНИНГ У ОКВИРУ ПРОЈЕКТА **RETHINK**

Представници Центра за промоцију науке учествовали су у онлајн тренингу у оквиру пројекта **RETHINK** (Хоризонт 2020 пројекат), у оквиру два радна пакета, пакета *Sensemaking Practices Research Protocol for Rethinkerspaces, Making sense of Corona*, под руководством *Athena Instituut*, и *Vrije Universiteit Amsterdam*, као и пакета *Mapping the science communication ecosystem including relations, action repertoires and responsibilities of the actors involved*, под руководством Универзитета Западне Енглеске – *UWE Bristol*, UK.

МАЈ 2020.

7. мај – 1. јун ВИРТУЕЛНИ МАЈ МЕСЕЦ МАТЕМАТИКЕ

И поред ванредног стања у нашој земљи услед епидемије вируса Ковид-19, Центар за промоцију науке и Математички институт САНУ организовали су девети по реду Мај месец математике, овог пута у виртуелном простору. Под слоганом „Помери / По мери човека“ и овог маја покренули смо вредне идеје, инспиративне разговоре, открили нове светове и одушевили креативношћу све генерације помоћу само једног клика.

Током трајања манифестације на сајту <http://m3.rs/> посетиоци су имали прилику да гледају научнопопулярне математичке филмове, учествују у научним кафетинама, откривају примену математике кроз виртуелне експонате, долазе до креативних решења кроз радионице и развијају нова математичка знања кроз плес. Највећа научнопопулярна манифестација у Србији, у онлајн издању угостила је преко **10.000 посетилаца**, који су имали прилику да истражују, повезују се и деле своја знања.

Виртуелна математичка маја Србије

Већ 24. марта објављен је Јавни позив свим учитељима, наставницима и ентузијастима који су нам математику представили кроз интерактивне презентације, онлајн методе учења и друге забавне садржаје. Најбољих 15 садржаја уписало се на математичку мапу Србије, где ће трајно представљати праву малу ризницу блага и инспирацију за нове генерације.

Научни кафе

Концепт Научног кафеа ЦПН већ годинама уназад гаји као један од директних видова промоције науке. У оквиру овогодишњег виртуелног Маја месеца математике одржана су два оваква програма, најпре 12. маја, а потом и 26. маја. Тема кафеа била је „Жене у математици“, инспирисана управо 12. мајем, Светским даном жена у математици. У разговору са математичаркама отворили смо простор за размену идеја и откривали начине на које математика ствара везу између људи, свемира и бесконачности. Учеснице 12. маја: др Драгана Цветковић Илић, др Наташа Крејић, др Марија Станић, др Татјана Давидовић. Учеснице 26. маја: др Неда Бокан, др Душанка Перишић, Мирјана Катић, Јелена Иванчић.

Научнопопулярна предавања

Богата мрежа сарадника, омогућила је да кроз 9 онлајн предавања, која броје преко **5000** прегледа, покажемо значај математике, њену примену и видимо како је математика лепа када се ствара, компоује и пева. Предавања су делом и припремљена од претходних програма које смо имали током година, а предавачи су реномирани математичари: Демијан Науел Гоз, Колин Рајт, Кристоф Фењеси, Кит Девлин, др Војислав Андрић, Седрик Вилани, др Весна Тодорчевић, Бери Ципра и Бен Спаркс.

Научнопопулярне радионице

Већ традиционално, незаобилазни део сваког Маја месеца математике су интерактивне радионице, посебно припремљене за школску децу. Наша мисија била је и да решавање алгебарских израза, једначина и геометрије пребацимо са папира на плесни подијум, покретне скулптуре и решавање проблема попут тога како вас математика може спасити ако се задесите на пустом острву. Ово смо постигли кроз шест онлајн радионица, које су посебно осмислили научни демонстратори Центра за промоцију науке, а које су окупиле преко **2500 учесника**.

Пlesaње математике

Тема овог М3 били су управо покрет и математика, па је кроз припрему плесног перформанса са Станицом – сервисом за савремени плес рођена идеја да покренемо и геометријско-плесни изазов на друштвеној мрежи ТикТок. У току маја развијено је **26** кореографија

плеса које приказују тачку, праву и раван. Настављамо да плешемо и током лета, а изазов ће трајати до краја септембра, када нас очекује и манифестација у реалном свету.

Виртуелни математички експонаџи

Када већ нисмо могли да додирнемо математику (као што то обично радимо током Маја месеца математике), покушали смо да је макар преселимо у виртуелни простор где на њу можемо „кликнути“ или је „превући“. На интернет страници манифестације направили смо виртуелну шетњу кроз 9 математичких експоната које су моделовали наши стручњаци, и које је погледало, покренуло и укључило преко **3000** посетилаца.

SCALING LEARNING THROUGH PLAY WITH TECHNOLOGY ПРОЈЕКАТ

Током маја успешно је поднета апликација за пројекат који је расписао *LEGO Foundation*, Данска, под називом *Scaling Learning through Play with Technology (Creative Coding, Robotics & Making/Thinkering) through Curriculum integration and Teacher Professional Learning*. Укупан предложени буџет за Републику Србију је 3,5 милиона евра. Рецензија предате апликације очекује се у другој половини године, а потенцијална реализација пројекта планирана је у периоду од 2021. до 2024. године.

ЈУН 2020.

О КЛИМАТској АКЦИЈИ ПОВОДОМ ДАНА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У петак, 5. јуна, на Дан заштите животне средине, Центар је представио климатску акцију коју, у оквиру пројекта *TeRRIFICA*, спроводи уз подршку Секретаријата за животну средину и грађана Београда. Са интерактивном мапом упознати су и посетиоци скупа у Ботаничкој башти Јевремовац, који је организовало Министарство заштите животне средине. Др Тања Аднађевић, руководилац пројекта за Србију, захвалила се Граду на подршци и позвала присутне да, као грађани Београда, овог лета мапирају локалне изазове настале услед климатских промена.

Још један догађај организован је поводом Дана животне средине: струковно удружење Амбасадори одрживог развоја и животне средине у партнерству са Привредном комором Србије организовало је 16. конференцију Животна средина ка Европи. На онлајн конференцији су представљени досадашњи резултати и достигнућа у развоју грађанских научних истраживања у Србији, међу којима је пројекат *TeRRIFICA* један од драгоцених примера добрих пракси код нас.

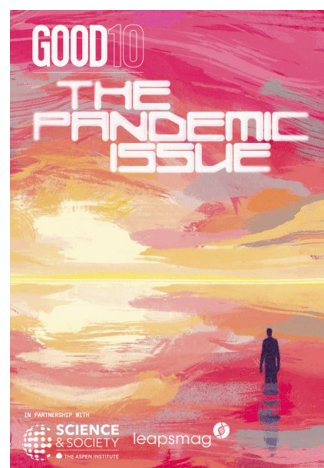
ОКОНЧАНО РЕНОВИРАЊЕ НАУЧНОГ КЛУБА

Научни клуб и Мејкерс спејс добили су нови изглед у првој половини ове године. Отворен је нови део са машинама за обраду метала, сечење и грубље машинске радове, али је направљено и освежење опреме и

простора у делу за електронику и финије радове. У периоду обнове простор је био или делимично или потпуно затворен.

THE PANDEMIC SCIENCE SUMMIT

У среду, 17. јуна, одржана је онлајн конференција *The Pandemic Science Summit* у организацији *Aspen Institute Science & Society Program-a*, чија је главна тема био значај научне комуникације и научних иновација за стабилност друштава у будућности. Паралелно са конференцијом, у чију организацију је укључен и вршилац дужности директора ЦПН-а др Марко Крстић, објављена је специјална публикација, посвећена бројним питањима у вези са пандемијом Ковида-19. Посебна секција посвећена је извештајима више десетина институција, владиних и невладиних организација из читавог света о њиховом ангажману у погледу поузданог извештавања и комуникације бројних изазова током пандемије Ковида-19. У публикацији су представљене и две активности које је у другом кварталу ове године предузео ЦПН, а то су специјални додатак посвећен пандемији у 21. броју часописа *Елементи* и посебна страница на порталу *Елементаријум*, „Ковид-19 – Подаци и истраживања“.

ЕЛЕМЕНТИ 21

Темат новог броја, „Пандемија и пандемонијум“, доноси низ узбудљивих текстова који из различитих углава расветљавају тему која последњих месеци заокупља читав свет.

Кроз шест интересантних и информативних чланака, угледни истраживачи и научни новинари осврнули су се на многе важне теме у вези са пандемијом попут загонетне еволуције вируса SARS-CoV-2, моделовања података о броју заражених и преминулих, менталног

здравља лекара и грађана, моралних изазова са којима се суочавају лекари и доносиоци одлука, али и на пандемијске филмске наративе у класичним и савременим кинематографским остварењима.

Нови број отвара наш познати имунолог и научни комуникатор др Срђа Јанковић са сјајним освртом на пандемију Ковида-19 из еволуционе перспективе, док је у тексту „Први талас“ смернице за боље разумевање основних термина и поуздано извештавање током пандемије дала председница Светске федерације научних новинара Милица Момчиловић.

Нови број ексклузивно доноси и опсежан разговор са др Дамиром Хуремовићем, директором психијатрије једне од најпрестижнијих болница (*Nort Shore University Hospital*) у Њујорку, светском епицентру пандемије Ковида-19. Др Хуремовић је говорио о драматичним искуствима која је имао са медицинским особљем и пацијентима током пандемије, као и о својој књизи „Психијатрија пандемије“ (*Springer*, 2019), објављеној неколико месеци пре првог званичног случаја Ковида-19, која се неочекивано нашла у средишту пажње стручне јавности и убрзо постала драгоцен приручник за психијатре, психологе и социјалне раднике широм света. О релевантности података и важности добре комуникације током кризе изазване пандемијом писао је др Дарко Доневски из Центра за космологију из Трста, а о етичким аспектима мера контроле инфективних болести више сазнајемо од др Игора Живановића, научног сарадника Института за филозофију Филозофског факултета Универзитета у Београду. Те-

мат заокружује чланак Стефана Аћимовића о филмовима инспирисаним епидемијама тешких болести и фаталним вирусима – од Бергмановог класика *Седми печат*, до *Вариоле Вере* Горана Марковића.

Ђорђе Петровић доноси несвакидашњу причу о пријатељству двојице великана, сер Артура Конана Дојла и славног илузионисте Харија Худинија, те њиховом односу и ставовима према спиритуализму, којима ће вероватно многи бити изненађени.

У тексту под насловом „Шта би један омањи нуклеарни рат урадио нашој планети“ Ивана Николић нам пружа информације о феномену нуклеарних зима, док Богдан Ђорђевић пише о Јунис Фут, жени која је прва уочила утицај угљен-диоксида на глобално загревање, али за то није добила адекватно признање. Исти аутор у тексту који следи издваја предности и мане коришћења историјских података у проучавању и предвиђању надоласећих климатских променама.

Како је изгледала необична процедура гласања коју је заговарао Луис Керол, и шта га је мотивисало да је предложи, сазнајемо од Миљана Васића, а Милица Митић до детаља описује лаломанију, интересантну историјску епизоду о првом економском мехуру у историји.

У претходном броју, Јована Николић је писала о мање познатим подацима из историје плаве боје, док сада доноси још један занимљив есеј, овога пута о једнорозима – опасним зверима од шљокица и дуге. Катарина Поповић је ауторка есеја о отвореним подацима и отвореном научном методу, док је Александра Равас написала омаж Џону Хортону Конвеју, енглеском математичару који је преминуо у априлу ове године, а математику је задужио теоријом чворова, бројева, кодирања и другим великим достигнућима у овој области. Летњи Елементи доносе и колумну Орбитиранање, о симулацијама галаксија у свемиру, али и нову причу познатог стрип критичара и есејисте Николе Драгомировића – о месту и улози снова у стриповима.

Приче из нових Елемената илустровали су водећи графички уметници из Србије и региона: Моника Ланг, Жељко Лончар, Ђорђе Балмазовић (шкарт), Ивана Бугариновић, Никола Кораћ, Јаков Јаковљевић, Вук Палибрк, Давид Билобрк, као и Срђа Драговић, који је уједно и аутор ликовног решења насловнице.

НИО САРАДЊА

На страници посвећеној информацијама упућеним научноистраживачким организацијама, на којој је могуће пратити актуелне информације о могућностима финансирања, конкурсима, стручним обукама, учешћу у домаћим и међународним пројектима из области образовања, науке, истраживања и културе, у првој половини године објављено је преко 50 различитих постова.

ПОРТАЛ ЕЛЕМЕНТАРИЈУМ

Центар за промоцију науке имао је у протеклих шест месеци 74 објаве на свом порталу Елементарјум, међу којима су биле најаве различитих догађаја, радионица и активности, конкурси и јавни позиви, вести и проверени подаци о пандемији Ковида-19, као и вести и чланци о другим темама из области науке и технологије.

САРАДЊА СА ДНЕВНИМ ЛИСТОМ ДАНАС

Центар за промоцију науке наставио је успешну сарадњу са дневним листом Данас, у којем је у протеклих шест месеци објављено 38 научнопопуларних чланака које су писали научни новинари ЦПН-а. Спектар тема ових текстова кретао се од хуманистичких дисциплина попут антропологије, историје и филозофије, па све до савремених области биологије, медицине и хемије.

ПРОЈЕКТНЕ АКТИВНОСТИ

У извештајном периоду Центар је наставио рад и учешће у активним пројектима из фондова Европске уније (9 активних на почетку 2020).

У извештајном периоду, Центар је постао учесник четири нова пројекта – три кроз програм Хоризонт 2020 (*Schools as Living Labs* и *SOCKETS*, у својству *third party* партнера преко матичне *ECSITE* асоцијације, уз пројекат из „Марија Кири“ потпрограма за Европску ноћ истраживача – *ReCoNneCt Update*), као и нове акције у оквиру КОСТ програма (*Researchers Mental Health Observatory*).

Настављен је динамичан и интензиван рад на великом броју пројектних апликација, уз учешће колега из свих организационих јединица Центра за промоцију науке. Резултат је највећи број предатих апликација на годишњем нивоу (20) што је постигнуто током прва четири месеца 2020: 14 апликација на позиве програма Хоризонт 2020 (уз једну додатну као екстерни партнер), 4 на позиве програма Еразмус+ и 2 на посебан позив програма Креативна Европа намењен сарадњи земаља тзв. Западног Балкана и остатка Европе.

ЦЕНТАР
ЗА
ПРОМОЦИЈУ
НАУКЕ

www.cpn.rs